

Várady Loránd

A VÁRADY CSALÁD

VÁRADY ÁRPÁD LIPÓT (Temesvár, 1865. június 18.–Kalocsa, 1923. február 18.) – Teljes neve Várady Árpád Leopoldinus volt. Kisgyerek korában került Nagybecskerekre, ahol eleinte a római katolikus plébánián lakott. Krsztics János városi főjegyző fia mellett házitanítószkodott ellátás és havi 10 forint fizetés ellenében. Nagybecskereken végezte a VI., VII. és VIII. gimnáziumot, mindvégig kitűnő osztályzatokkal. Rendkívül élénk gyerek volt, édesanyja korai halála azonban lelkileg nagyon megviselte, és akkor határozta el, hogy pap lesz. Miután letette az érettségi vizsgáit, 1883–84-ben Temesváron, 1884–85-ben Budapesten, majd 1885–87-ben a bécsi Pazmaneumban teológiát tanult. Ezután újra Temesvárra került, ahol a papnevelőben teológiát tanított.

Temesvárról Budapestre hívták, ahol a Vallás- és Közoktatási Minisztérium osztálytanácsosa, a nemzetiségi egyházi ügyek intézője lett. 1902-től miniszteri tanácsos, a kivándoroltak ügynevezett nemzeti és egyházi gondozását célzó kormányakció egyik irányítója lett.

Magyarország tiszti cím- és névtára XXI., 1902-ben kiadott évfolyama 539. oldalán ez áll: „Magyar Kir. Vallás- és Közoktatási Minisztérium Ügyosztály főnök Várady Lipót Árpád Dr. osztálytanácsos, pápai kamarás, cikádori apát, kanonok.” 547. oldal: „Katholikus központi kongrua bizottság” a Vallás- és Közoktatási Minisztériumból: „Várady Lipót Árpád Dr. osztálytanácsos, apátkanonok” Csanádi római katolikus püspökség: „Ifjabb mesterkanonok Várady Lipót Dr. címzetes apát, pápai kamarás, szentszéki ülnök, egyházmegyei tanfelügyelő.” 1911-től győri püspök, majd 1914-től kalocsai érsek. Közben az 1900-as évek elejétől kezdve országgyűlési képviselőnek is megválasztották. Több vallási és egyházi könyve jelent meg. Annak ellenére, hogy a Vallás- és Közoktatási Minisztériumban igen hosszú időt töltött el, papi ruhát csak akkor öltött magára, amikor püspökké nevezték ki.

Igen sok magas rangú kitüntetésben részesült, ezek közül néhány legjelentősebb: Szent István-rend, Lipót-rend, egy kisebb Lipót-rend stb., de ezekről nem szeretett sokat beszélni. Mint egyházjogász a Habsburgok tanácsadója volt, főleg egyházi jogi kérdésekben. De emellett is gyakran megfordult a Burgban. Amikor Habsburg Ottó szüleit, IV. Károlyt és Zita királynőt Magyarország királyává, illetve királynőjévé választották, akkor – az akkori előírások szerint – a királyt az esztergomi érsek, Chernoch János, Zita királynét pedig

Várady Árpád, a kalocsai érsek koronázta meg Budapesten, 1916. december 27-én. Amikor Samuelli Budapest felé menet Kalocsára ért, Várady – tudva, hogy Samuelli útjába ért számtalan papot és egyházi személyt kivégeztetett – teljes érseki ornaizusban fogadta. Igen hosszú ideig elbeszélgettek, mert Samuelli időközben értesült arról, hogy azon az egyházi birtokon, főleg Váradynak köszönhetően, az ott dolgozó mezőgazdasági munkásokat emberséges, humánus bánásmódban részesítik, a pénzbeli és főleg természetbeli járulékkuk, a „kommenciójuk” több, mint nagyon sok más birtokon, hosszabb ideig erről és még igen sok más témáról is elbeszélgettek. A késő éjszakába húzódó beszélgetés végén azzal váltak el, hogy másnap – mielőtt Samuelli kivégeztetné Váradyt – folytatni fogják a beszélgetést. Másnap kora hajnalban váratlan, nagyon sürgős hívás miatt, Samuellinek hirtelen, nagyon gyorsan kellett elhagynia Kalocsát, a közeljövőben nem tért oda vissza, és így, a rendkívül érdekes, és Váradyra nézve a Sors nagylelkűsége folytán, a kalocsai érsek életben maradt . . .

VÁRADY JÁNOS (Szeged, 1792. október 5.–Nagybecskerek, 1881. január 18.) – Elemi és középiskolai tanulmányait Szegeden végezte. Az érettségi után Szegedről Temesvárra ment, ahol a Papi Szemináriumba iratkozott. Ott 24 éves korában pappá szentelték, és a felszentelés után nem sokkal Nagybecskerekre került, ahol egy évig kispapként tartózkodott. 1822-ben már Nagybecskerek plébánosa lett, és 1881-ig, szinte utolsó napjáig az is maradt. Így kispapi becskerekki tartózkodását is számítva, kereken 60 évig volt a város plébánosa. Röviddel Becskerekre kerülése után az egész valláskerület fő lelkipásztora lett. Nevéhez Nagybecskereken igen sok intézmény, épület megálmodása, megszervezése, majd felépítése fűződik.

A Petrovgrad című, Nagybecskerek történetéről szóló, 1938-ban kiadott könyvben a vele kapcsolatos írásból többek között ez olvasható: „Nagybecskereken az első nagyobb, téglából épített templomot Mária Terézia építtette az 1758–1763-as években. Ez a templom kereken 100 évig állott fenn, de lassan kiöregedett. Várady megkezdte az új katolikus templom felépítésének a megszervezését, az épület tervrajzának előállítását, és az ő ideje alatt építették és szentelték fel a város legszigorúbb központjában felállított, és még ma is teljes pompájában diszelgő, nagy becskerekki katolikus templomot. Várady 1846-ban megalapította és megnyitotta az alsó fokú piarista gimnáziumot. A nagybecskerekki zárdát – leánynevelő intézetet – is az ő kezdeményezésére és ideje alatt építették fel 1864 és 1868 között. A becskerekki árvaház felépítése is az ő nevéhez fűződik.”

A forradalom kitörése előtt a váci püspöki szék jelöltje volt. Többször is felkínálták, a valóságos kanonokság átvételével, de azt mindig visszautasította, mert nem akart Temesvárra menni. Minden anyagi erejét ugyanis testvére, Várady József – aki 1800. augusztus 10-én született Szegeden – gyermekeinek nevelésére, iskoláztatására és taníttatására fordította. Az idősebb unokaöccseit még iskolákba, sőt főiskolákra is járatta, a fiatalabbakat pedig – ha már anyagiakkal képtelen volt azokat is magasabb iskolákba járatni – mesterségre tanította. Várady Józsefnek és feleségének, Sebők Júliának – akit 1823. január 18-án vett feleségül – erre nagy szükségük is volt, mert a házasságukból 15 gyerek született. A három legidősebb fiú, András, József és Lajos a világi

Várady Imre

Várady József

Várady József fiatal korában

fegyverletételt követően, Budavár ostroma után, kénytelen volt menekülni. A megbízhatóbb menhelynek a nagybecskereki plébániát gondolták, ahol hosszabb ideig húzták meg magukat. Egy este Sefulics, az akkori becskereki polgármester – aki Váradyval igen jó baráti viszonyban élt – beállított hozzá, és megemlítette, hogy egy feljegyzés értelmében arra kapott parancsot, hogy a plébánialakban másnap házkutatást tartson, mert ott honvédtisztek rejtőznek. A három honvédtiszt az éj folyamán eltűnt a plébániáról.

Egy roppant érdekes történet előzte meg ezt az eseményt. Hegyesi Márton: Az 1848–49-iki Harmadik honvéd zászlóalj története című, 1898-ban megjelent könyv 210–211. oldalán ez olvasható: „*Budavár ostrománál, a vár falának majdnem három öl magas tetejéről Várady Lajos is többed-magával együtt, előbb fegyverét leeresztve, vakmerően ugrott be a várba. Amint eséséből föleszmélt, föl-kelt, a létrán, amelyen már szakasza felment volt, azon felment, és bejutott a várba. Ott, a Szent György téren Várady Lajossal egy majdnem hihetetlen eset történt. Ott találkozott a nagy vegyületben egészen véletlenül egyik bátyjával, a 34. zászlóaljban szolgáló Józseffel, s alig ölelkeztek azzal össze, a víziváros felől odatoppan a 10. zászlóaljban szolgáló András is. Minő volt a három testvér öröme, látva, hogy az öldöklő harcban egyikőjüknek sem esett semmi baja . . .*”

Fülep Lajos Egybegyűjtött írások I. (Budapest, 1988) című könyvében az Emlékezés a szabadságharcról című cikkében viszont ezt írja: „Az 1848–49-iki harmadik honvédzászlóalj történetében lapozgatva igen érdekes dolgokra bukkantunk. Kevesen tudnak arról a gyönyörű, minden ízében hősi szerepről, amely a szabadságharc küzdelmeiben, a nemzet önállóságáért való harcban Várady Józsefnek, 48-as öreg polgártársunknak, Várady Imre dr. édesatyjának kijutott. Két testvérével együtt, Várady Lajossal és Várady Andrással fegyvert fogott a haza védelmére, s a legvéresebb harcokban, a legveszedelmesebb és a történelemben örökre maradandó emlékű küzdelmekben vett részt, s vitézségével mindenütt kitűnt.

Budavár ostrománál, a honvédek eme legnehezebb és legnagyobb jelentőségű haditényénél az elsők között küzdött a három testvér. A harmadik hadtestnek jutott ki a legsúlyosabb feladat az ostromban, s ebben is a harmadik zászlóaljnak. Létrákon mászták meg a vár meredek és magas bástyáit, s pláne oly létrán, mely nem is ért föl egészen a bástya tetejéig, úgyhogy a honvédek, ha már a létra tetején volt is, óriási nehézségekkel kellett megküzdenie, hogy a bástyára vagy a Bécsi kapu arcvonalaán levő falakra feljuthasson. A honvédek egyik kezükbe a töltött puskát fogták, másikkal a lajtorja fokát. Ha eltévesztette valaki a lépést, avagy lelőtték vagy leszúrták, estében többeket sodort magával a mélységbe. Ez történt Várady Lajossal a 4. századnál, mikor mint szakaszvezető, lefelől ment fel a létrán. Midőn a létra legfelső fokára ért, mindkét kezével a bástya tégláiba kapaszkodva, magát a bástya tetejére akarta felvetni, de keze megcsúszott, s ő hátrazuhan a mélységbe. Esése oly szerencsés volt, hogy csak elkábult, miből azonban nemsokára föleszmélt. Mikor újra magához tért, a létrát, melyen szakasza már fölment, feljebb tolt, s miután az így már csaknem a bástya tetejéig ért, azon könnyen fölment, s bejutott a várba. Midőn századához ért, éppen akkor sorakoztatta Gergey Károly százados a századot, de már nem maradt semmi tennivalójuk, mert az előttük álló két csapat honvéd sortűzétől a horvátok meghátráltak a József-bástya felé, s ott magukat meg is adták.

Megható jelenet történt ekkor. A véletlen csodás játéka folytán a Szent György téren a nagy kavarodásban Várady Lajos a 34. zászlóaljban szolgáló bátyjával, Várady Józseffel találkozott. Alig ölelkezett össze a két vitéz testvér, a Víziváros felől odatoppan hozzájuk a 10. zászlóaljban szolgáló másik bátyjuk, András is. Leírhatatlan volt a három testvér öröme, látva, hogy az öldöklő harcban egyikőjüknek sem lett semmi baja. A boldogságtól, hogy újra együtt lehetnek, s a tudattól, hogy Buda újra a magyaroké, a három testvér eleinte alig juthatott szóhoz az öröm feltörő könnyei miatt, de azután együtt ujjongtak a diadalnak, az önfeláldozó, emberfeletti harc dicső jutalmának, amelyben mindegyikük vérének ontásával, életének kockára tételével vett részt.

A három vitéz testvér közül kettő még ma is él: Várady Lajos és Várady József, a városunkban mindenkitől tisztelt és szeretett öregúr. Várady András, a harmadik testvér már meghalt.

Szinte csodálatos érzés ragadja meg a lelkünket a lelkesülés és rajongás erejével, midőn ama legendás időknek ideszakadt alakját, az öreg Várady Józsefet látjuk. Az ő küzdelmei mások voltak, mint a mieink, az ő eszméi életet és vért kívántak. Ő odavitte mindenét a harcba, mert magyar volt és hős volt, és mert a haza hívta. Nem volt hadvezér, de azok közé a névtelen hősök közé tartozott, akikről Petőfi azt mondotta, hogy nagyobbak ők, mint a hadvezérek!”

Várady József első gyerekei még Deszken, a későbbiek már Nagybecskerekben születtek. Így került tulajdonképpen Várady János és József útján a család Nagybecskerekre.

VÁRADY IMRE (Katalinfalva, 1867. március 1.–Nagybecskerek, 1859. február 5.) – Édesapjának (éppúgy mint nagyapjának és dédapjának is) József volt a keresztnéve. Szegeden született. Édesanyja, Szorg Katalin, Bonyhádon. Várady József községi jegyző volt Katalinfalván, ahol Imre előtt három leánygyermekük született: Mária, Emília és Magdolna. 1866 novemberében difteritiszben a négy- a két- és egyéves kislány – az orvosok lelkiismeretes gyógyítása ellenére is – 13 nap alatt meghalt. A Várady család Katalinfalváról, Imre fiukkal, Károllyal és Gizellával 1871-ben költözött Nagybecskerekre, ahol a vármegyeháza udvarán felépített házban élt évekig.

Várady Imre az 1873–74. iskolaévben volt első elemista, 1877–78-ban első gimnazista. Mind az elemi, mind a gimnáziumi éveket kitűnő eredménnyel fejezte be. A gimnáziumban többedmagával megindította a *Deákok Lapját*, majd az újságszerkesztői hajlamát követve, mint fő- és felelős szerkesztő a Nagybecskereki Hírlap, a Délvidéki Újság, a Torontaler Volksblatt, az Unser Blatt és lényegesen később, 1901-ben a Nagybecskereki Hírlap című újságok főszerkesztője volt. 1885-ben Budapesten kezdte meg a jogi egyetemen tanulmányait. 1887–1889-ben ideiglenesen megszakította a jogi tanulmányait, mert Triesztben szolgálta le a katonai éveket. Onnan visszatérve Budapesten folytatta egyetemi tanulmányait, és már 1890-ben doktorrá avatták. Ezt háromévi kötelező ügyvédjelölti időszak követte, melynek letelte után a szegedi ügyvédi kamarában 1893. október 10-én történt a beiktatása. Rövid idő után Nagybecskerekben a Váraljai (később Dušan cár) utca 10. szám alatt nyitotta meg ügyvédi irodáját, ahol hosszú éveken keresztül folytatta az ügyvédi praxisát. 1896. szeptember 21-én feleségül vette Putz Metát, Putz Jakab, begaszentgyörgyi körorvos lányát. Ebből a házasságból kilenc gyermekük született.

Várady Imre nagyon gyorsan bekapcsolódott Becskerekben a társadalmi, a közügyek és a politikai élet sodrásába. Már budapesti jogi tanulmányai végzése közben gyakran megjelent az Országházban, nagy érdeklődéssel kísérve az ottani történéseket, felszólalásokat, vitákat. Ez az érdeklődési köre Becskerekben rohamosan nőtt, és ott is nagy lelkesedéssel vett részt olyan összejöveteleken, melyeken a holnapról, a jövő terveiről váltottak szót a város arra hivatott vezetői, a városra, a vármegyére, sőt az egész országra vonatkozó eseményekről. Az egész országban háborgott a politikai közélet. A becskerei vármegyeházában is heves harcok folytak a kormány és az ellenzék hívei között. Közeledett az 1905. évi képviseléválasztások ideje. Becskerek hivatalos jelöltje Makfalvy Géza földművelésügyi kormánypárti államtitkár volt. Ellenzéki programmal Váradyt kérték fel, hogy vegyen részt a választásokon. Azoknak a kortesi villongásoknak, melyek a jelöltek erejét mérlegelték, nem sok győzelmet jósoltak Váradynak, mert a hivatalos jelölt erős háttérrel rendelkezett. Azonban – a valódi okot talán nehéz lenne megindokolni – Várady érdekében 1905. január 25-én megjelent Becskerekben Apponyi Albert, majd 27-én Hock Jenő, az „aranyuszájú népszónok” is, akik Várady érdekében tartottak beszédeket. A január 28-án megtartott választás eredménye szerint leadott 1751 érvényes szavazatból Várady Imre 979, Makfalvy Géza pedig 772 szavazatot kapott. A nagybecskereki kerület részéről megválasztott országgyűlési képviselő Várady Imre lett. A későbbiek folyamán – Apponyi Albert gróf indítványára – Kossuth Ferencet is meghívták Becskerekre. Kossuth 15-én érkezett meg, és másnap, 16-án a város főterén az ő elnöklése alatt megalakult Torontál megye függetlenségi pártja.

A *Legújabb kor lexikona* (Életrajzi adatok) szerint Váradyt 1906-ban újból megválasztották képviselőnek, és ebben a minőségben 1910-ig működött. Majd később a Bánáti Magyar Párt elnökévé választották. Az SZHZS Királyság területén a Magyar Párt megalakításában tevékenyen részt vett. 1927-ben magyarpárti programmal Belgrádban nemzetgyűlési képviselő volt 1929-ig. A Magyar Közművelődési Egyesület 1933. évi közgyűlésén *Ezüst Tulipánnal* és elismerő oklevéllel tüntette ki. A Vajdasági Kulturális Egyesület elnöke. A háború alatt a 12. gyalogezred tartalékos főhadnagya. 1939-ben – addig és azóta is – mint egyetlen magyar szenátor képviselte a magyar kisebbséget a belgrádi skupštinában. 1906. május 26-án Becskerek város főterén Kiss Ernő aradi vértanú szobrát leplezték le, melyen jelen volt Günther Antal igazságügyi államtitkár, Justh Gyula, Dániel László, Várnay Imre, Kardos Samu stb. Az ünnepi beszédet Várady Imre tartotta. Kitűnő szónok volt. Nemcsak alkalmi beszédeket tartott nagyon sok helyen, ahol úgy érezte, hogy – főleg a magyarság érdekében – fel kell szólalnia, hanem országgyűlési képviselőként mind a budapesti, mind a belgrádi országgyűlésben, illetve skupštinában is. Tökéletesen beszélt a magyar, szerb és német nyelvet is.

Az egyik életcélja az volt, hogy minél több magyar nyelvű alsó és felsőoktatású iskola nyíljon, és maradjon is meg. Rengeteget tett a Torontálvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület és sok más kultúregyesület fejlődése érdekében is, ahol kitűnő munkatársai voltak: Marton Andor, Mara Jenő, Brájjer Lajos, Borsodi Lajos, Csuka Zoltán, Láng Imre, Ripka Imre, Fischer Károly stb. 1945. május 6-án Várady Imre és Marócsik György ügybuzgóságának köszönhetően megalakult a Vajdasági Magyar Művelődési Közösség, melynek

elnöke Marócsik György, alelnöke Várady József, titkára pedig B. Szabó György volt – ez volt az első magyar művelődési egyesület a Vajdaságban a II. világháború után.

Várady Imre sokoldalú tevékenységében a politika játszott a legfőbb szerepet. Kortársai, politikai ellenlábasai és munkatársai között sok ismert név szerepel, de nemcsak a becskerékiek közül, hanem egész Vajdaságból. Legismertebb képviselő- és munkatársai közül még néhány név, az előbbieken már említetteken kívül: Balla András, Kardos Samu, Deák Leó, Sántha György, Strelitzky Dénes, Nagy Ödön, Falcione Árpád, Gráber László, Dániel Pál, Demkó Pál és még sokan mások.

Várady Imre a magyar iskolák fennmaradásáért, valamint a magyar kisebbség érdekében sok maradandót tett.

VÁRADY IMRE (Nagybecskerek, 1892. július 3.–Róma, 1974. augusztus 24.) Részben a Magyar Eletrajzi Lexikon adatai felhasználásával, részben a Katalinfalván született Várady Imre naplójegyzetei alapján a következők közölhetők: elemi és középiskolai tanulmányait Nagybecskereken kezdte és fejezte be. Az első elemitől kezdve az érettségi vizsgákat is kitűnő osztályzatokkal fejezte be. Már középiskolásként is feltűnt tanárainak általános tudása. Az országhatár megváltozása miatt tanulmányait Magyarországon folytatta, ahol elsősorban német és olasz nyelvet tanult. A Budapesti Tudományegyetemen német szakot végzett 1914-ben, és ugyanott doktorált 1917-ben. Német szakos oklevéllel a szombathelyi reáliskolában tanított 1919 és 1927 között. Ezt az időt – a kötelező oktatási elfoglaltsága mellett – főleg az olasz nyelv és irodalom tanulásával töltötte el. Ez a tanulmányi talán ösztön is volt nála, mert a jobbra toló Magyarországra már bizonyos mértékig Olaszország felé közeledett. Rövidesen megjelent az ezzel kapcsolatban első könyve is, melynek címe *A legújabb olasz irodalom* volt. Mind a közügyek, mind az irodalom iránti nagy érdeklődésének és nagyszerű szervezőképességének köszönhetően 1927-től 1936-ig a római Collegium Hungaricum főtitkára volt. Hazaérkezése után a szegedi egyetem tanára lett, az olasz filológiai tanszék vezetője 1936-tól 1940-ig, majd ugyanannak az egyetemnek a dékánja (1939–1940).

A II. bécsi döntést követően a kolozsvári egyetem tanára lett. 1944-ben elhagyta az országot, és Olaszországban telepedett le, ahol a világhírű bolognai egyetem tanára lett 1967-ig. A Bolognai Tudományos Akadémia rendes tagjává választotta már 1944-ben. Ugyanakkor a Nyelv- és Történettudományi Osztály titkárává választották. A bolognai egyetemi évei rendkívül termékenyek voltak. Magyar és német nyelvű írásai mellett legtöbb műve olasz nyelven jelent meg.

Legfontosabb munkái: *A legújabb olasz irodalom* (Szombathely, 1925), *Grammatica della lingua ungherese* (Roma, 1930; Firenze, 1949), *Az olasz irodalom kis tükre* (Budapest, 1931), *L'Ungheria nella letteratura italiana* (Roma 1931), *La letteratura italiana e la sua influenza in Ungheria* (I–II., Roma, 1933–1934), *Docenti e scolari ungheresi nell'antico studio bolognese* (Bologna, 1951), *Teatro ungherese* (Milano, 1956), *I drammi storici di László Németh* (Bologna, 1960), *Miscellanea di studi dedicati a Emerico Várady* (Bologna, 1966). A háború után könyvet írt a bolognai egyetem magyar tanáiról és az egyetem magyar anyanyelvű hallgatóiról, amely 1951-ben jelent meg. A felsoroltakon

kívül több színháztörténeti munkát is publikált, melyeket 1956-ban Milánóban, majd 1960-ban Bolognában adtak ki.

Nyugdíjazása után Rómában élt, ahol a Római Katolikus Szemle munkatársa volt. Még Nagybecskerekén nőül vette Novák Friderikát. E házasságból három leánygyermekük született: Ágnes, Zsuzsa és Friderika.

VÁRADY JÓZSEF (Nagybecskerek, 1912. január 16.–1988. április 30.) – Az elemi iskolát és a gimnáziumot Nagybecskerekén fejezte be. Ötödikes gimnazista korában már a becskerekeli gimnázium legjobb tanulójának tartották. Az érettségi után beiratkozott a Zágrábi Jogi Egyetemre, ahol 1933-ban szerzett diplomát, és ugyanabban az évben – tehát mindössze 21 éves korában –, doktorált is. A jogi diploma és a doktorátus megszerzése után azonnal beállt édesapja, Várady Imre becskerekeli ügyvédi irodájába dolgozni. Amikor még gimnáziumba járt, önszorgalomból – a családban senki sem tudott erről – megtanulta a francia nyelvet, és édesanyját születésnapja alkalmával franciául köszöntötte fel. Hálából szülei 1931-ben Franciaországba, Dijonba küldték, hogy a nyelvet gyakorolja, majd a következő esztendőben a sorbonne-i egyetem jogi karán tanult.

Várady nemcsak nagyszerű tanuló, hanem sportember is volt. Középiskolás korában, majd a későbbi években is, kitűnő úszó, vízilabdázó, műkorcsolyázó és szertornász is volt. A háborús évek után – amikor hiány volt magyar szakelőadókban – ügyvédi elfoglaltsága mellett a becskerekeli kereskedelmi iskolában tanított: A Magyar Közművelődési Közösségben, majd ennek utódában, a becskerekeli Petőfi Művelődési Egyesületben is rendkívül sokat dolgozott. Az egyesület első elnöke Marócsik György volt, alelnöke pedig Várady József, titkára B. Szabó György. A Madách Színház (1952) majd a Városi Bábszínház (1956) létrejötténél Várady sokat segített. A közművelés több mint fél százados élettörténetéről című sikeres, de igen szerényen megdicséért munkájáról Várady a következőket nyilatkozta: „Az amatőrök rendkívül értékes rétege az emberiségnek, mert nagyon sokat tesznek és adnak, csak egy ici-pici kis elismerésért.” Várady József hosszú évekig volt a Vajdasági Ügyvédi Kamara elnöke. Nagy nyelvtudása miatt, amikor az Ügyvédi Kamarák Világszövetsége egyszer Belgrádban tartotta az évi közgyűlését, felkérték, hogy vállalja a Jugoszláv Ügyvédi Kamara elnöki tisztségét. Ügyvédi elfoglaltságára hivatkozva ezt a tisztséget nem vállalta el. Ügyvédi gyakorlata ideje alatt ugyanis számtalan szegény ember ügyes-bajos dolgát intézte, de minden alkalommal nemzetiségre való tekintet nélkül, s ebben nyelvtudása segítette elő. A háború befejezte után sok német ajkú, kivándorolni készülő, mindenéből kifosztott, elszegényedett emberen, családon sikerült segítenie, tekintet nélkül arra, meg tudták-e fizetni az ügyvédi segítségét, vagy sem . . .

Szakmai tekintélye mellett nyelvtudása is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Várady Józsefet 1981-ben megválasztották az Ügyvédek Nemzetközi Szervezete egyik alelnökének. Ezt a megtisztelő címet az UIA-tól (Union Internationale des Advocats) New Yorkban a jugoszláv kamarák szövetségének küldötteként kapta, kétévi mandátummal. Két évvel később a luxemburgi évi közgyűlésen a kinevezését újabb két évre meghosszabbították.

Várady József 1945-ben vette át édesapjától, Várady Imrétől azt az irodát, amelyet ő még 1893-ban nyitott, tehát 52 évvel korábban. Miután az ügyvédi

vizsgáját letette, illetve doktorátust szerzett, azonnal belépett édesapja irodájába. 1988. április 1-jén, a családtagok hosszas kérésére vonult nyugdíjba. 55 évig dolgozott az apjától átvett irodában. Várady Imre és fia, József összesen 107 évig – több mint két emberöltőn keresztül – dolgoztak ügyvédi irodájukban, amit a tragikusan elhunyt Imre, József fia vett át, és amit az özvegye, Várady Judit vezet immár a harmadik évszázadban . . .

VÁRADY MIHÁLY (Szeged, 1820, szeptember 20.–Törökbecse, 1898. március 17.) – Középiszkoláit Szegeden, a jogi egyetemet Budapesten végezte. Ügyvédként eleinte Módoson, később, sokkal hosszabb ideig, Nagybecskereken dolgozott, ahol a közéletben egyre nagyobb szerepet játszott, és mind nagyobb megbecsülést érdemelt ki, aránylag rövid idő alatt. Nagybecskereken a megyei tisztújító közgyűlésen 1861 havában megyei alispánnak választották meg, majd 1867 májusában újból megválasztották alispánnak.

Nagybecskereken a közigazgatástól különválasztott bíróság beszerzésével Várady Mihályt bízták meg, aki akkor már a becskereki törvényszék elnöke volt. Az erre vonatkozó kinevezési okirat szövege a következő volt: „4244/I.M.E. szám. A Magyar Királyi Igazságminisztertől. Ő Császári és apostoli Királyi Felsége f. évi szeptember hó 18-án kelt legfelsőbb elhatározásával, előterjesztésemre Önt, a szervezendő nagybecskereki első folyamodású kir. törvényszékhez elnöknek legkegyelmesebben kinevezni méltóztatván, erről Önt tudomás végett oly hozzáadással értesítem, hogy további utasításaimat később veendi. – Pesten, 1871. szeptember hó 20. Bittó István. – Cím: Tekintetes Várady Mihály torontálmegyei III. alispán úrnak. Nagy Becskereken.”

Várady Mihály nemcsak Nagybecskereken, Bánátban, hanem sokkal szélesebb körben, Torontál vármegyében is népszerű, igazságos és sokat dolgozó jogász és a közigazgatásban járatos, magas rangú köztisztviselő volt. Egy – akkoriban – igen nagy feltűnést keltő 92 nyomtatott oldalas könyvet írt és adott ki, melynek címe: A halálbüntetés kérdése, tekintettel az általános jog fejlődésére s hazai viszonyainkra. Jogi körökben nagy érdeklődést váltott ki ez a könyv.

Nyugdíjaztatásakor, 1888. április 17-én – érdemeinek elismerése mellett – Keleti előnévvel nemességet kapott, amit József fiára – akit örökbe fogadott, mert nem volt gyermekük – is átruházhatott, de ő aránylag korán meghalt. 1898-ban bekövetkezett halálakor a törökbecsei temetőben, a becskereki törvényszék bírái felkérésére, a koszorújukat Várady Imre helyezte el a ravatalra, a temetést pedig a becsei lelkész kíséretében Várady Árpád akkori miniszteri tanácsos, a későbbi kalocsai érsek celebrálta.

PUTZ JAKAB (Katalinfalva, 1848. május 20.–Begaszentgyörgy, 1939. február 1.) – Elemi iskoláit Katalinfalván végezte. Tanulmányait Nagybecskereken a piarista algimnáziumban folytatta, ahol első eminens tanulója volt az iskolának, majd két évet Temesváron, a felső piarista gimnáziumban tanult, ahonnan ragyogó bizonyítvánnyal tért vissza szülőfalujába, ahol 1866-ban kitört az ázsiai kolera. Az egész környéken borzalmas pusztítást vitt végbe ez a betegség. Aki tehette, menekült arról a vidékről. Csak Matzek István katalinfalvi esperesplébános és a fiatal Putz mertek a faluban maradni és küzdeni az epidémia ellen mindaddig, amíg Matzek a fiatal Putz karjaiban meg nem halt.

A járvány elmúltával Mária Terézia-ösztöndíjjal a fiatalember az akkor ötszáz éves világhírű bécsi orvosi fakultásra került. Az ösztöndíj kevésnek bizonyult, Putznak már-már meg kellett szakítania az egyetemi tanulmányait, de véletlenül tudomást szerezve a jófejű egyetemi hallgató tanulmányi sikereiről Kiss Miklósné, Kiss Ernő aradi vértanú menyé biztosította a fiatal orvostanhallgató részére a szükséges pénzüsszeget. Bécsben orvostanára volt Billroth Tivadar, Spolczér, Skoda stb. Egy önmaga szerkesztette gyorsírással jegyezte le előadásait. Ez a több száz oldalas kézírásos könyv családi ereklyeként maradt meg a családban. Egyszer Bécsben már mozgásban levő lóvasútról leugorva, olyan szerencsétlenül esett el, hogy tüdő- és mellhártyagyulladásra kapott, de mindkét betegségéből felgyógyult, ami abban az időben a csodával volt határos. 1873-ban tört ki az addigi és akkori világ egyik legnagyobb tömegpusztító betegsége, a „nagy bécsi kolerajárvány”. Bécsből nemcsak a lakosság apraja-nagyja, hanem az orvosok legjobbjai is elmenekültek. A fiatal orvostanhallgató azonban Bécsben maradt, és egész napi segítség, orvoslás után esténként még kiment a hullatemetőbe, és ott kereste a hullahegy között azokat a szerencsétleneket, akik még kezük vagy lábuk mozdulataival életjelt adtak magukról. Ezeket kihúzta a többiek közül, és gyógyította őket. Arra a kérdésre, nem félti-e az életét, válasza következő volt: Ha a jó Isten nem vette el az életét akkor, amikor tüdő- és mellhártyagyulladásban oly súlyosan megbetegedett, bizonyára volt még vele kapcsolatban valamilyen szándéka ezen a földön és most se fogja elhívni erről a világról. Rendíthetetlen hite és vallásossága révén rengeteg embernek mentette meg az életét, nemcsak a kolerajárvány alkalmával, hanem hosszú élete folytán a későbbiekben is.

Putz Jakab mütöszülésznek készült Chimani főorvos mellett. Amikor egy nagyon távolról jött beteg katonát hoztak be abba a kórházba, ahol az orvos mellett néhány egyetemista volt gyakorlaton, a betegnél a professzor és néhány orvostanhallgató is bélcसारodást határozott meg. Egyedül Putz volt az, aki ázsiai kolerát állapított meg, és neki volt igaza. A kórházat azonnal fertőtlenítették.

Putz Jakab harmadéves orvostanhallgató korában ismerkedett meg Dienszel Josef utászszázados leányával, Amáliával, akit 1874. május 14-én feleségül vett. Hat évig éltek Bécs egyik külvárosában, ahol a fiatal orvosnak egy igen jól menő rendelője volt. Az orvost honvággy kínozták. Vissza, minél előbb Bánátba, Katalinfalvára! Begaszentgyörgyre került, és a Kiss uradalom körzeti, majd egy óriási terület egyedüli orvosa lett. Naponta 40 és 120 km közötti távolságot járt be, gyakran járatlan utakon kocsin, szánkón, kordén, Becske-rectől Zombolyáig, ahol később több mint tíz körzeti orvos dolgozott. A sok évtizedes orvosi praxisa alatt 22-szer borult fel vele a kocsin, 20-szor fordult ki szánkóból, a rossz utak miatt 4-szer kordéból, de kétségtelen, hogy rendíthetetlen hite, vallásossága miatt, soha komolyabb baja nem történt. 60 évi szakadatlan munkássága alatt csak kétszer volt évi szabadságon! Amikor 1935-ben, május 13-án, leánya születésnapját, 14-én orvosi diplomája átvételének hatvanadik esztendejét és 87. születésnapját ünnepelték meghitt családi körben, arra a kérésre, hogy mondjon valamit önmagáról, a válasza egyszerű és rövid volt: „Dolgoztam!” Érdekes tanulmányt írt a Begaszentgyörgyöt környező szántó- és más földterületekről, az árvíz okozta károkról, a talajvíz időben történő elvezetésének lehetőségeiről stb.